

Forsknings- og Innovationsstyrelsen
Att. Niels Hovgaard Steffensen

Den 28. august 2007
KS

Fremsendt pr. e-mail til nhs@fist.dk

Hørings svar vedr. EU-kommissionens Grønbog om nye perspektiver på det europæiske forskningsrum (ERA)

AC har modtaget EU-kommissionens Grønbog om nye perspektiver på det europæiske forskningsrum i høring og har på baggrund af en høring i medlemsorganisationerne følgende bemærkninger:

Generelle bemærkninger

AC finder det generelt set positivt, at Kommissionen med Grønbogen tager initiativ til en videreudvikling af visionerne og de mere konkrete perspektiver for den europæiske forskningspolitik. AC kan således tilslutte sig Kommissionens indledende betragtninger om vigtigheden af forskning for den fremtidige udvikling i Europa. Grundlæggende er etableringen af et samlet forskningsrum med friere bevægelsesmuligheder for forskere, tanker og idéer i høj grad noget, som kan være med til at udvikle forskningen i Europa.

Samtidig ser AC det dog som et vigtigt element i en sådan vision, at der både sættes fokus på den del af forskningen, som helt umiddelbart peger i retning af økonomisk vækst, jobskabelse og udvikling af erhvervslivets konkurrenceevne og på den forskning, som ligger til grund for den samlede samfundsudvikling og den sociale sammenhængskraft og identitet, herunder forskning inden for eksempelvis samfundsudvikling, sprog, kultur og kommunikation.

Derudover finder AC det væsentligt, at man søger at samtænke visionerne for det europæiske forskningsrum med de europæiske visioner og initiativer på innovationsområdet og med initiativerne knyttet til udviklingen af de europæiske regioner, herunder hvorledes EU's strukturfonde kan bidrage til at styrke den regionale forsknings- og innovationsindsats.

Endelig finder AC det positivt, at den samlede vision og strategi i form af Grønbogen sættes til bred diskussion i medlemslandene, og at processen også omfatter arbejdsmarkedets parter i de enkelte lande.

I lyset heraf vil AC opfordre til, at der også i Grønbogens tekst og generelle tilgang sættes større fokus på arbejdsmarkedets parter – herunder ikke mindst arbejdsgivere og arbejdstagere på universitets- og forskningsområdet – som selvstændige aktører og bidragsydere i forbindelse med udviklingen af den europæiske forskningspolitik - og ikke blot som en del af det civile samfund (se fx s. 21).

AC har ikke svaret på alle de opstillede spørgsmål, men nedenfor findes en række bemærkninger til de enkelte temaer, herunder besvarelse af de for AC mest relevante spørgsmål.

Visionen for det europæiske forskningsrum

AC ser positivt på de seks opstillede visioner, men lægger også stor vægt på de tre tilknyttede krav. AC er enig i, at europæisk forskningspolitik skal være forankret i de europæiske samfund, men lægger også heri, at den europæiske forskningspolitik skal bygge på medlemsstaternes politikker og prioriteringer – og at det gælder om at finde den rette balance mellem konkurrence og samarbejde på europæisk plan.

Skal der tages hensyn til andre elementer i visionen?

AC finder dog, at der mangler to væsentlige elementer i visionen: For det første sammenhængen mellem forskning og uddannelse, og for det andet behovet for at sætte fokus på kvaliteten og omfanget af forskeruddannelsen.

Særligt når det handler om forskningens anvendelse og udbredelse i samfundet er der grund til at påpege, at den største grad af vidensspredning foregår ved, at den mest aktuelle forskning ligger til grund for undervisningen ved universiteter og andre videregående uddannelsesinstitutioner, hvorefter kandidaterne bringer deres viden i spil uden for universitetet, når de ansættes i private og offentlige virksomheder. Denne form for forskningsformidling bør tillægges en større vægt i en europæisk forskningsvision og derfor have sin plads i Grønbogen.

Der kan også på EU-plan arbejdes med at sikre rekrutteringen til forskningen ved at knytte fælles og sammenhængende uddannelsesinitiativer tættere til forskningsinitiativer som fx teknologiplatformene. Der kan på den måde samles erfaringer og udveksles viden på tværs af medlemslande og institutioner og gennemføres en helhedsorienteret indsats, fx i form af generelle kampagner, for at opnå flere studerende og unge forskere på konkrete fagområder.

Tilsvarende er visioner for selve forskeruddannelsen næsten fraværende i Grønbogen. Såfremt de europæiske lande også i fremtiden skal kunne rekruttere unge forskere, er der behov for en langt større fokus på de ansættelses- og arbejdsvilkår, som unge forskere tilbydes på universiteter og forskningsinstitutioner. Det drejer sig ikke kun om vilkårene for mobilitet, men også – og måske i højere grad – om at skabe betingelser, der kan konkurrere med de vilkår, som kandidaterne tilbydes i andre typer af jobs med hensyn til eksempelvis løn, fastansættelse, arbejdstid og karriereudvikling. Efter AC's opfattelse er der i lyset heraf behov for en særlig vision vedr. rekruttering og fastholdelse af forskere.

Hvilke initiativer kan bidrage til virkeliggørelse af visionen?

AC finder, at både den private og offentlige sektor bedst tilskyndes til at medvirke til at virkeliggøre visionen om det europæiske forskningsrum ved, at EU's initiativer bidrager til at gøre det enkelt, vedkommende og forskningsmæssigt givtigt at tage del i det europæiske samarbejde.

For det første er det altafgørende, at den europæiske koordinering og finansiering af forskningen fungerer så enkelt og smidigt som overhovedet muligt, og der ligger en meget stor udfordring i at få gjort eksempelvis ansøgningsprocedurerne simple, ubureaukratiske og tilgængelige for forskere, administratorer og koordinatore. Aktuelt opfattes processerne omkring EU's forskningspolitik som en meget tung sagsgang – uanset om man repræsenterer en forskningsinstitution eller en virksomhed.

For det andet er det vigtigt, at der samtidig med de strategiske satsninger også sker en styrkelse af grundforskningen og den frie forskning, således som der også er taget initiativ til med dannelsen af det europæiske forskningsråd. Det er ofte i grundforskningen, at det afgørende spring til en helt ny erkendelse eller en nyska-

belse sker, og derfor må der være en god balance mellem grundforskningen og den anvendelsesorienterede forskning.

Endelig er det vigtigt at sikre, at det er forskningskvaliteten, der er afgørende ved finansiering af forskning i europæisk regi, så forskningsinstitutionerne og de enkelte forskere også oplever det som forskningsmæssigt givtigt at tage del i samarbejdsprojekterne.

Gennemførelse af et fælles arbejdsmarked for forskere

AC kan fuldt ud støtte bestræbelserne på at forbedre mulighederne for mobilitet og udveksling af forskere og ser som ovenfor nævnt også gerne en mere generel vision om bedre forskervilkår med henblik på rekruttering og fastholdelse af de europæiske forskere. Det er afgørende, at forskerne har lyst til, mulighed for og i øvrigt tilskyndes til at tage ophold i andre lande og ved andre forskningsinstitutioner.

AC støtter udbredelsen af og ikke mindst den konkrete implementering af det europæiske charter for forskere, idet der heri opstilles minimumsstandarder for forskeres ansættelse, vilkår under ansættelsen, deres karriereudvikling mv. Dermed udgør chartret et godt udgangspunkt for den nationale fastsættelse af yderligere regler, hvad enten disse aftales mellem arbejdsmarkedets parter, fastsættes ved lovgivning eller på anden vis i de enkelte medlemslande.

Det er afgørende for en forøget mobilitet, at der fra regeringernes side ydes en større indsats for at få fjernet eller reduceret de forhindringer for øget mobilitet, som ligger i forskellige pensions- og sociale sikkerhedssystemer.

Men det er af mindst lige så stor betydning, at arbejdsgiverne – hvad enten der er tale om universiteter og forskningsinstitutioner eller private virksomheder – gør en indsats for at skabe gode rammer for og tilskynde til øget mobilitet blandt forskerne. Dette kan fx ske gennem etablering af muligheder for sabbatical leave eller tilsvarende ordninger, som betyder, at en forsker i sit ansættelsesforhold har mulighed for og krav på perioder med ophold ved en (anden) forskningsinstitution eller i en (anden) virksomhed.

En forøget mobilitet handler ikke alene om at skabe de sociale og pensionsmæssige rammer, men i nok så høj grad om dels at have mulighed for at vende tilbage til sin hidtidige ansættelse, og dels at have sikkerhed for, at ophold ved forskningsinstitutioner i udlandet bliver godskrevet i den enkelte forskers professionelle udvikling og karriere.

Med hensyn til at tiltrække unge forskningstalenter bør vægten lægges på at sikre en kortere og hurtigere vej fastansættelse, således som der i Danmark er taget initiativ til med den nyeste stillingsstruktur, hvor der lægges tidsmæssige begrænsninger på, hvor længe en ung forsker kan være ansat i midlertidige stillinger. Samtidig er det vigtigt, at forskningsinstitutionerne i højere grad arbejder med karriereplanlægning for de unge forskere.

De generelle løn- og arbejdsvilkår for forskeren bør også forbedres, så de er sammenlignelige med andre grupper af akademikere på samme niveau i karriereforløbet. En forbedring af de generelle vilkår kan blive afgørende for både at rekruttere de unge og fastholde de mere erfarne forskere.

I Danmark har der i flere centrale projekter været arbejdet med at understøtte forskningsinstitutionernes lokale kompetenceudviklingsprojekter og give konkrete anbefalinger vedr. kompetenceudviklingsindsatsen, fx med hensyn til sabbatical

leave, mobilitet og meritering samt uddannelses- og karriereplanlægning for forskere. Denne type initiativer kan både sætte fokus på forskernes vilkår og medvirke til at styrke deres specifikke efter- og videreuddannelse. Endelig er det vigtigt at sætte fokus på trivsel og psykisk arbejdsmiljø i forskningsinstitutionerne, hvor forskere ofte arbejder i et krydspres mellem mange forskelligartede krav.

Opbygning af forskningsinfrastruktur

AC kan tilslutte sig, at der særligt inden for nogle grene af den moderne forskning er et helt afgørende behov for en koordineret og samlet indsats, fx med henblik på anskaffelse og drift af apparatur og infrastruktur, som det ligger uden for det enkelte medlemslands muligheder at etablere og drive. AC støtter således samarbejde mellem forskere og forskerhold både fra Europa – og verden i øvrigt – om fælles infrastrukturprojekter.

Samtidig er der behov for i en europæisk sammenhæng at fastholde et bredt infrastrukturbegreb, hvor der også lægges vægt på elementer som biblioteker og databaser.

Styrkelse af forskningsinstitutioner

AC finder generelt set, at der i indsatsen for at styrke forskningsinstitutionerne først og fremmest bør lægges vægt på, hvad der skaber og understøtter kvalitet som et middel til større styrke og bedre resultater. Institutionerne må derfor have den akademiske og videnskabelige udvikling i fokus.

Forskningsinstitutionernes ressourcer styrkes og udnyttes bedst muligt ved, at de europæiske regeringer fortsætter indsatsen for at opfylde Barcelona-målsætningen og i øvrigt sætte sig nye og mere ambitiøse mål, når denne målsætning er opfyldt. En væsentlig del af de offentlige forskningsmidler må gives som basismidler og flerårige midler i store puljer, så forskningsinstitutionerne sikres en grundlæggende og stabil finansiering, som kan understøtte deres selvstændige forskningsstrategier.

Derudover sker en styrkelse af institutionerne også gennem forbedring af deres muligheder for at tiltrække fremragende forskere via attraktive løn-, ansættelses- og karrierevilkår. Med hensyn til at fremme nye virtuelle ekspertisenetværk og forskningssamfund på europæisk plan, finder AC det afgørende, at der ved bevilling af midler til sådanne projekter også afsættes midler til "drift" og "vedligehold" af disse netværk.

Med hensyn til den del af forskningsfinansieringen, som sker via eksterne kilder i form af fx forskningsråd, forskningsfonde, EU's rammeprogrammer mv. vil det være en stor fordel, både for forskningsinstitutionerne og for de enkelte forskere, hvis man på sigt kunne arbejde hen imod en form for fælles procedurer og regelsæt, således at man kunne reducere den tid, der anvendes til at sætte sig ind i de forskellige specifikke regler.

Endelig lægger AC afgørende vægt på, at ikke blot den nationale, men også den europæiske forskningspolitik respekterer og medvirker til at fastholde princippet om forskningsinstitutionernes, særligt universiteternes, selveje og selvstyre for derigennem at fremme forskningens uafhængighed.

Hvad angår forslaget om fælles kriterier for evaluering af forskningsinstitutioner, hvor der lægges større vægt på tilknytning til instanser uden for den akademiske verden og på resultater og præstationer, er det AC's holdning, at der er god grund til at fastholde og bygge videre på de eksisterende og ret omfattende evalueringssystemer i form af meritvurderinger ved ansættelse, ved optagelse af videnskabeli-

ge artikler til publicering og ved ansøgninger om forskningsmidler. Derigennem sikres det bedst, at det fortsat er den videnskabelige kvalitet, som forskerne vurderes på.

Videndeling

Spørgsmålet om mobilitet handler ikke kun om forskernes fysiske mobilitet, men også om mulighederne for at dele viden, dvs. mobilitet for viden, tanker og resultater. Dette kræver en akademisk frihed for den enkelte forsker, herunder friheden til at bestemme, hvor vedkommendes forskning skal publiceres.

Der er således et behov for at øge mulighederne for publicering af forskningsresultater på en fri og offentlig tilgængelig måde. Aktuelt er det et problem – særligt for universitetsforskere – at de forlag, som udgiver de mest anerkendte tidsskrifter, kræver overdragelse af ophavsretten til de artikler, som de publicerer. AC finder, at en styrkelse af videndelingen både europæisk og internationalt må gå via en indsats for en ændring af de internationale forskningspublikationers praksis med at kræve ophavsretten ved publicering af forskningsresultater. AC ser gerne en EU-indsats på dette felt og ser også gerne EU's arbejde med "open source" mv. fortsat og videreudviklet.

Hvad angår videndelingen med erhvervslivet, må der arbejdes for en yderligere forankring af samarbejdet mellem forskerne og virksomhederne, og det er vigtigt, at der gøres en indsats særligt for at involvere flere SMV'ere.

Forskningsprogrammer og -prioriteringer

Hvad angår koordination og prioritering af forskningsindsatsen og -programmerne på EU-plan, er AC ikke imod en sådan koordinering, men det skal dog påpeges, at det kan være svært at arbejde for en fælles prioritering og fælles principper på det europæiske plan på et tidspunkt, hvor det danske forskningsfinansieringssystem og principperne for koordinering er under omdannelse. Samtidig er det også vigtigt, at der levnes rum og plads til forskningsinstitutionernes egne forskningsstrategier og prioriteringer og ikke mindst til forskernes egne projekter inden for rammerne af den individuelle forskningsfrihed.

Åbning over for verden

Det er AC's holdning, at forskning er og skal vedblive med at være internationalt orienteret, dvs. både ud over den enkelte medlemsstat og EU's samlede grænser. Forudsætningen for det internationale videnskabelige samarbejde og udveksling af viden og forskningsresultater er, at der er frihed til at samarbejde med de relevante forskere i andre lande og at dele viden og forskningsresultater gennem retten til at publicere frit og diskutere åbent på videnskabelige konferencer.

EU's indsats på forskningsområdet må derfor ikke lægge hovedvægten på at fremme snævre europæiske interesser, men på at fremme udvekslingen af resultater og debatten herom i internationale videnskabelige fora.

Med venlig hilsen

Karen Skytte
Direkte nr.: 33 69 40 76
E-mail: ks@ac.dk